

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0240063 Järleån

Länsstyrelsen
Örebro län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU som skapades för att hejda utrotning av vilda djur och växter och att bevara deras livsmiljöer. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom nätverket av Natura 2000-områden säkerställs livsmiljöer och arter inför framtiden. Varje land är skyldigt att bevara utpekade naturtyper och arter i landets Natura 2000-områden. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. I Örebro län finns 28 av dessa naturtyper. Taiga, slätterängar i låglandet och högmossar är några exempel på utpekade naturtyper i vårt län. I länet ingår 43 arter i fågeldirektivet och 25 arter ingår i habitatdirektivet. Exempel på arter som ingår fågeldirektivet är havsörn, trana och tjäder och exempel på arter i habitatdirektivet är läderbagge, större vattensalamander, asknätfjäril och guckusko.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan (eller skötselplan) med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska tydliggöra inriktningen på förvaltningen av området och ligga till grund för tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras; den är ett så kallat "levande dokument".

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. beslut om bildande av naturreservat.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0240063 Järleån

Kommun: Nora

Områdets totala areal: 108 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-02-03

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-03-20

Markäggarförhållanden: Staten genom Naturvårdsverket och privat.

Regeringsbeslut, historik: SPA: Nej, pSCI: 1998-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet:

3260 - Mindre vattendrag

6270 - Silikatgräsmarker

9010 - Taiga

9070 - Trädklädd betesmark

9180 - Ädellövskog i branter

1029 - Flodpärlmussla, Margaritifera margaritifera

1163 - Stensimpa, Cottus gobio

1355 - Utter, Lutra lutra

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden

Det höga naturvärdet grundas främst på det i stora delar opåverkade vattendraget med långa forssträckor med typisk flora och fauna.

Motivering

Järleån är klassat som riksintresse för naturvården och betraktas som nationellt värdefullt för naturvården. Vattendraget har ett rikt växt- och djurliv, framförallt bottenfaunan har bedömts som mycket artrik. I ån finns en ursprunglig strömlevande ras av öring (Hammarbyöringen) som är av mycket stor bevarandebetydelse.

Prioriterade åtgärder

Skapa fria vandringsvägar i vattendraget. Fortsatt bete och röjningar av betesmarkerna.

Beskrivning av området

Järleån är ett av Örebro läns större vattendrag. Ån och dess dalgång var från ungefär mitten av 1500-talet fram till 1900-talets början ett viktigt centrum för järnhantering. På flera platser längs vattendraget fanns då hyttor och hamrar som drevs av vattenkraften från Järleåns forsar. Natura 2000-området Järleån omfattar en sex kilometer lång sträcka av Järleåns dalgång. Ån har till stor del kvar sitt naturliga lopp med en av länets mäktigaste forssträckor – Långforsen.

Järleåns dalgång är uppfylld med finkorniga sediment i vilka ån skurit sig ned till underliggande berg och moränlager, varvid utbildats dels höga erosionsbranter mot ån, dels ett antal sidoraviner. Inom reservatet bildar ån ett flertal forsar av vilka några blivit överbyggda medan flera är helt orörda. I övre delen är både botten och stränder mycket steniga. I nedre delen domineras stränderna av sediment och åfåran är inte lika markant stenig. Vegetationen inom området är mycket varierande med lundartad lövskog som dominerande, men även odlingsmarker av olika slag samt barrblandskogar förekommer.

Den fuktiga och skuggiga miljön och ett stort antal grova lövträd, främst al men även ädellöv, har gett upphov till en rik lav- och mossflora längs ån. Klosterlav (VU), är allmän i området och har rikliga förekomster på många av de äldre ädellövträden. Slät fjälllav (NT), har noterats vid basen av klubbalar som växer i svämzonen.

Här finns också en rik fågelfauna knuten till forsmiljön, såsom strömstare och forsärsla samt till lövskogarter som exempelvis mindre hackspett.

I området finns också naturvärden knutna till det öppna odlingslandskapet med växt- och djurarter som är beroende av långvarig hävd. I betesmarkerna växer flera hävdgynnade arter såsom jungfrulin, ormrot, prästkrage, gökärt, liten blåklocka, svartkämpar, hirsstarr, ängsvädd och gulmåra. I de fuktigare partierna växer smörbollar, nattviol och jungfru Marie nycklar. Mellan betesmarkerna och skogen finns värdefulla brynzoner som bl.a. består av hassel, hagtorn och rosbuskar.

Vad kan påverka negativt

Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.

Bevarandeåtgärder

Gällande regelverk

- Det krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).
- Området är skyddat som naturreservat enligt 7 kap. 4§ Miljöbalken.
- Strandskydd gäller enligt 7 kap. 13-18 §§ miljöbalken. Strandskydd gäller 100 m från strandlinjen.
- Det krävs tillstånd för utsättning av fisk enligt 2 kap. 16§ Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.
- Markavvattning kräver tillstånd enligt 11 kapitlet 13 § miljöbalken.
- Anmälningsskyldighet eller tillståndsskyldighet för vattenverksamhet råder enligt 11 kap. miljöbalken.
- Silikatgräsmarkerna (6270) och delar av de trädklädda betesmarkerna (9070) i Järle omfattas av landsbygdsprogrammets miljöersättning för betesmarker och slåtterängar och är kvalificerad för miljöersättning med särskild skötsel.
- 1029 Flodpärlmussla:
Flodpärlmussla är fredad enligt 5 § Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.
- 1335 Utter:
Vilt levande exemplar av arten är fredade enligt 2 och 4 stycket 4§ Artskyddsförordningen (2007:845) vilket innebär att det är förbjudet att avsiktligt störa arten eller avsiktligt förstöra eller skada bo- och viloplats. Vilt levande exemplar av arten omfattas av 23§ Artskyddsförordningen vilket innebär att det är förbjudet att förvara och transportera arten.
- 1335 Utter:
Enligt 3§ Jaktlagen får arten inte fångas eller dödas om det inte uttryckligen är tillåtet vid jakt enligt andra delar av jaktlagstiftningen. När viltet är fredat gäller det även dess bon.

Skötselåtgärder

- 3160 Mindre vattendrag:
Tre nya faunapassager planeras vid Hammar vägbro (hyttedamm), Hammarby kraftverk och Järle kvarn. En utredning pågår om att riva delar av kvarndammen i Järleån för att få fria vandringsvägar. Vid Hammarby kraftverk finns en laxtrappa som är i dåligt skick. Biotopförbättrande åtgärder görs på lämpliga platser genom att anlägga lekbottnar, uppväxtområden och ståndplatser för öring.
- 6270 Silikatgräsmarker:
De öppna betesmarkerna ska betas. Enstaka år med betesuppehåll i vissa fällor kan vara gynnsamt för växt och djurliv.
Träd och buskar av igenväxningskaraktär ska regelbundet tas bort.
- 9070 Trädklädd betesmark:
De trädklädda betesmarkerna ska betas. År med betesuppehåll i vissa fällor kan vara gynnsamt för växt och djurliv.
I de trädklädda betesmarkerna ska lövträd gynnas, uppväxande gran och sly av igenväxningskaraktär hålls kontinuerligt efter.
Trädskiktet ska vara varierat med träd av olika arter och i olika ålder.
Enstaka naturvärdesträd friställs vid behov.

- 9180 Ädellövsskog i branter:
Andelen gran kontrolleras regelbundet och vid behov tas yngre granar bort eller ringbarkas. All ädelgran tas bort.
- 9010 Taiga:
I huvudsak lämnas skogen för fri utveckling.
Vid behov friställs äldre naturvärdesträd (främst asp) som står trängda i granskog.
Vid behov borttröjning av ädelgran.

Övriga bevarandeåtgärder

Flodpärlmussla och utter ska anmälas till regeringen vid nästa anmälningstillfälle.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet

3260 - Mindre vattendrag

Areal: 14,98 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Små till medelstora naturliga vattendrag eller delar av vattendrag i flacka landskap samt i skogs och bergslandskap. Naturliga variationer av vattenståndet och skiftande vattendynamik, med lugna till forsande vattendragssträckor, skapar en variation av strandmiljöer och bottnar med förutsättningar för hög biologisk mångfald. Vattendragen har en vegetation med inslag av flytbladsväxter, undervattensväxter och/eller akvatiska mossor.

Järleån är ett av Örebro läns större vattendrag. Järleån avvattnar Norasjön och mynnar efter 3 mil i Väringen. Den totala fallhöjden är ca 50 meter varav största delen inom naturreservatet. Reservatet omfattar en sträckning på ca 5 km av ån från Hyttfallet i norr till nedre Järle i söder. Vid Kungshammarsbron uppströms Hyttfallet ligger ett kraftverk vid den damm som reglerar Norasjön. Minimitappning är 0,5 m³/s genom kraftverk och fisktrappa. Genom fisktrappa och fiskväg ska släppas fram minst 0,2 m³/s under tiden 1 maj-15 juni och den 15 september – 31 oktober. Inom Natura 2000-området bildar ån ett flertal forsar av vilka några blivit utbyggda medan flera är helt orörda. Totalt är fallhöjden mellan Hammarby och Järle kvarn 36 meter. Långforsen är som namnet anger den i särklass längsta av Järleåns forsar. Forsen är i hela sin längd 1200 meter. Den har aldrig varit utbyggd för nyttjande av vattenkraft. Sydväst om torpet Djupedalen smalnar ån av och gör en sväng. Här finns den Djupedalsforsen som är uppdelad i flera delsträckor. Vid Nedre Järle finns den s.k. Järlefallsdammen. En del av vattnet släpps förbi dammen och bildar en ca 75 m lång fors. Naturfåran är relativt grund och mycket rik på block och sten och har en jämn fors.

Öring, stensimpa och åtminstone fem för naturtypen typiska arter av sländor har noterats i området, bl.a. åsandslända. Det finns även en liten population av flodpärlmussla i vattendraget.

Bevarandemål

Arealen 3260 Mindre vattendrag ska vara minst 14,9 hektar. Vattendragens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Vattendragen ska ha en god vattenkvalité och en naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar. Naturliga flöden och vattenståndsfluktuationer ska förekomma i för arterna gynnsam omfattning. Vattendraget ska vara tillräckligt beskuggat för att skydda bl.a. öring från direkt solljus och för höga temperaturer. De för naturtypen typiska arterna stensimpa, bäcknejonöga och öring ska finnas i Järleån. Det ska finnas rikligt med för naturtypen typiska sländarter i ån.

Negativ påverkan

- Reglering av vattenföringen. Reglering kan orsaka störd flödesdynamik, fragmentering/vandringshinder, överdämning av våtmarks- och strandområden, torrläggning av vattendragssträckor och/eller ändrade näringsförhållanden.
- Skogsbruk; avverkning av strandnära skog ger ökad instrålning/temperatur, fysisk störning, minskad tillgång på död ved respektive nedfall av organiskt material. Slutavverkning, markavvattning och skyddsdikning ger ökad avrinning och risk för erosion. Båda ingreppen kan orsaka grumling och igenslamning av bottnar samt förändrad hydrologi i strandmiljön.
- Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.

- Fiske som är ensidigt mot vissa arter eller som är för hårt i förhållande till vattendragets naturliga produktionsförmåga kan påverka konkurrensförhållanden och artsammansättning.
- Exploatering av strandområden är negativt för möjligheten att upprätthålla naturliga strandmiljöer och riskerar att öka framtida efterfrågan om översvämningsskydd.
- Infrastrukturanläggningar; byggande, underhåll och trafik kan orsaka grumling och utsläpp av miljöfarliga ämnen i diken och vattendrag. Broar och vägtrummor kan utgöra vandringshinder och vara flaskhalsar vid höga flöden (med risk för utspolning av vägbankar mm).
- Utsläpp av föroreningar från punktkälla, t ex avlopp, industri, täkt eller annan verksamhet.
- Försämrade vattenkvalitet orsakad av antropogena, diffusa källor – försurning, miljögifter (inklusive metaller) och eutrofiering.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är inte gynnsamt. Ån är reglerad. Vandringshinder begränsar livsutrymmet för många arter. Öringpopulationen är svag. Vid elfiske noterades 2003 endast tre öringar och 2013 fem öringar. En svag population av äldre flodpärlmusslor finns kvar i ån.

6270 - Silikatgräsmarker

Areal: 14,91 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Silikatgräsmarker är den vanligaste betesmarkstypen i Sverige och har vanligen en örtrik markvegetation. Det är artrika, hävdpräglade gräsmarker på torra-friska, silikatrika jordar. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Silikatgräsmarken i Järle ligger vid Långforsen och är en öppen gräsmark som tidigare till stor del varit åkermark. Marken är frisk till fuktig med stora fuktiga partier som domineras av skogssäv.

Bevarandemål

Arealen av silikatgräsmarker (6270) ska vara minst 14,9 hektar. Regelbundet bete ska påverka området. Artsammansättningen i fält- och bottenskiktet ska vara karakteristisk för naturtypen. Igenväxningsvegetation ska inte förekomma mer än i begränsad utsträckning. Typiska arter såsom hirsstarr, gökärt, jungfrulin och svartkämpar ska finnas i området.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är gynnsamt.

9010 - Taiga

Areal: 8,47 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Naturtypen förekommer i boreal-boreonemoral zon på torr-blöt och näringsfattig-näringsrik mark och innefattar i typfallet produktiv skogsmark. Enstaka områden finns i kontinental region. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 30-100% och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg. Små inslag av andra inhemska trädslag kan förekomma. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier. Skogens hydrologi ska inte vara under stark generell påverkan från markavvattning. Näringskrävande örter finns endast undantagsvis.

I Järleån finns naturtypen bl.a. på norra sidan av ån där skogen är mera barrdominerad än på södra sidan.

Bevarandemål

Arealen av taiga (9010) ska vara minst 8,4 hektar. Småskaliga naturliga processer, t.ex. åldrande, avdöende och omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning, stormfällning eller brand ska påverka skogens dynamik och struktur. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Direkt efter omvälvande störningar ska det finnas öppen och glest beskogad mark med döda träd samtidigt som karaktäristiska pionjärträdarter och typiska arter ska etablera sig. Skog med högre krontäckning ska utvecklas och barrträd ska kunna dominera i sena successionsstadier. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas följande typiska arter: aspfjädermossa, granticka och spillkråka.

Negativ påverkan

- Ingrepp i närliggande områden i form av dikning och andra markavvattnande åtgärder kan påverka habitatets hydrologi och hydrokemi på ett negativt sätt.
- Tilltagande inväxt av livskraftig ädelgran i skogsmiljöer som tidigare präglats av blandskogsdominans.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är gynnsamt.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 21,07 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Naturtypen förekommer på fastmark och är torr-blöt och näringsfattig-näringsrik. Träd- och buskskiktets krontäckningsgrad är 30-100% och utgörs av inhemska trädslag. Naturtypen inkluderar betade trädklädda hagmarker och betad skog. Naturtypen ska ha en lång hävdkontinuitet så väl som trädkontinuitet och inslag av gamla träd ska finnas. Bete förekommer normalt i naturtypen. Området ska hysa en från naturvårdssynpunkt värdefull artstock knuten till betespåverkan i fältskiktet och/eller till solbelysta hagmarksträd.

Stora delar av naturreservatet utgörs av trädklädd betesmark. Naturtypen finns på flera ytor dels vid Långforsen och dels vid Järle kvarn.

Bevarandemål

Arealen av trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 21 hektar. Regelbundet bete ska påverka området. Naturtypen ska innehålla en för naturtypen naturlig artsammansättning. Skogs- och trädkontinuitet med inslag av gamla träd och träd- och buskföryngring. Kontinuerlig luckighet och gläntor för större ljusinsläpp, både till fältskiktet och till trädstammar och död ved förekommer. Typiska arter såsom gökärt och ängsvädd ska finnas i området.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är inte gynnsamt. Betesmarken saknar i stor utsträckning de arter och strukturer som är typiska för naturtypen. Delar av den trädklädda betesmarken har länge varit obetad. På sikt kommer naturvärdena öka med nuvarande betesregim.

9180 - Ädellövskog i branter

Areal: 0,96 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Naturtypen förekommer både på basrikt och silikatrikt underlag och återfinns främst i bergsbranter, i blockrika rasavlagringar samt i raviner. Naturtypen omfattar både svala och fuktiga samt torra och varma miljöer. Översilade partier förekommer sällsynt. Trädskiktets krontäckningsgrad är 30-100% och ädellövträd utgör normalt minst 50% av grundytan, men lövdominerad naturskog med ned till 30% ädellöv kan föras till naturtypen. Ask, alm, lind, lönn och ek är viktiga komponenter i trädskiktet. Inslag av triviallöv kan förekomma relativt rikligt. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer. Den har påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen.

I Järleåns Natura 2000-område finns flera mindre bestånd av ädellövdominerad skog i anslutning till tidigare hyttverksamhet eller i raviner som tidigare nyttjats som ängsmark. Ask är det dominerande ädellövträdet i området, men även lönn, lind och alm. Andra vanligt förekommande träd är gråal och klibbal. I buskskiktet förekommer rikligt med hassel, hägg och skogstry. Många för naturtypen typiska arter är funna i området, bl.a. är den rödlistade aspfjädermossan funnen bland trubbfjädermossa på basen av grov ask nära stranden av Järleån.

Bevarandemål

Arealen av ädellövskog i branter (9180) ska vara minst 0,96 hektar. Småskaliga naturliga processer, t.ex. trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur. Skogen ska bestå av olika trädarter till följd av naturlig störningsdynamik och succession. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av följande trädarter: ask, lönn, lind och asp. Det ska finnas ett buskskikt med olika växtarter såsom hassel och skogstry. Följande strukturer/substrat ska finnas: död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar och träd med hackspettsbohål. Gran och sly/ungträd ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. De för naturtypen typiska arterna trolldruva, vårärt och aspfjädermossa ska finnas i området.

Negativ påverkan

- Inväxning av gran och ädelgran, framförallt kring de äldre och grova träden.
- Lite bävergnag skapar död ved. Men bävergnag i alltför stor omfattning riskerar det att antalet grova lövträd minskar.
- Almsjuka och askskottsjukan som slår ut gamla värdefulla träd och yngre ersättningsträd utgör ett hot mot både lövträden och epifyter som är beroende av levande träd.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är gynnsamt. Det finns rikligt med grova lövträd och död lövved. Flera för naturtypen typiska arter finns.

1029 - Flodpärlmussla, *Margaritifera margaritifera*

Artens förekomst är ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Flodpärlmussla är knuten till vattendrag med strömmande och forsande partier. Arten uppträder i Sverige i allt från meterbreda bäckar till stora älvar. Flodpärlmusslan förekommer i ett stort antal strömvattenmiljöer, allt från blockrika forsar till strömmande vatten med steniga och grusiga bottenar, mera sällan på rena sandbottenar. Strömhastigheten måste vara så hög att igenslamning, pålagring och inbäddning undviks under större delen av året. De små musslorna lever under sina första år nedgrävda i syrerika grusbottenar utan inslag av organiskt material. Flodpärlmussla saknas i områden med kalkrik berggrund. Arten utnyttjar i stort sett samma botten typer som öring. Parningen sker under högsommaren. Hanarna släpper ut sina spermier i vattnet varpå en del av dessa sugas in av honorna med inströmmande vatten. De befruktade äggen utvecklas på honans gälar under 4–6 veckors tid till ca 0,05 mm stora glochidielarver. Under en begränsad period på hösten släpps larverna ut i vattendraget varefter en mycket liten andel lyckas fästa på en lämplig värdfisks (årsyngel av lax eller öring) gälar. Lyckosamma larver tillbringar en period på 9–11 månader fastsittande på fiskens gälar varefter de lossnar och faller till botten där de gräver ned sig i botten sedimentet. Efter en period på upp till 8 år, tills musslorna nått en storlek av ca 10–15 mm, kryper de upp och placerar de sig i filtreringsposition. Livslängden uppgår till 70–80 år i södra Sverige, och förmodligen betydligt över 100 år i landets norra delar. En åldersbestämd flodpärlmussla från Görjeån i Norrbotten var ca 280 år gammal. Spridningsförmågan hos flodpärlmussla är dåligt känd. De parasitiska glochidielarverna kan förmodligen sprida sig åtskilliga kilometer under den långa period de sitter fast på värdfiskarna. Undersökningar från Skottland har visat att flodpärlmusslor har förmågan att vandra åtskilliga meter under ett dygn. Erfarenheter från vattendrag där arten delvis slagits ut visar dock att mera långväga riktade förflyttningar av stora musslor är sällsynta.

Bevarandemål

Flodpärlmusslan ska finnas i en livskraftig population inom Natura 2000-området. Det ska finnas inslag av musslor mindre än två centimeter som indikation på rekrytering i området. Vattnet i Järelån ska ha god kvalitet och genomströmning samt bottenar med sand, sten eller grus viktiga för musslornas möjlighet att andas och filtrera näring. Kantzonen utmed vattendraget ska vara ekologiskt funktionell, vilket innebär att den ska skydda mot övergödning, vattengrumling och fluktuerande temperaturer. Öringen, vars gälar mussellarverna parasiterar på, ska kunna reproducera sig i området utan begränsning av vandringshinder.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är inte gynnsamt. Ett fåtal äldre exemplar flodpärlmusslor har hittats i Järelån. Endast en liten del av sträckan har dock inventerats och utförligare inventering måste genomföras innan man kan bedöma artens status som helhet i Natura 2000-området. Om befintliga vandringshinder tas bort finns det möjligheter att arten på lång sikt kan sprida sig uppströms i vattensystemet från Lillsjöbäcken där det idag finns en reproducerande population.

1163 - Stensimpa, Cottus gobio

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Stensimpa förekommer i många olika typer av sötvattenmiljöer med renspolad botten, från grunda brackvattensmiljöer till små bäckar. Arten är vanligast sträckor med strömmande vatten som har steniga och grusiga bottnar, men den går att hitta såväl på blockrika bottnar som rena sandbottnar. Leken sker under försommaren, från slutet av april längst i söder till juni i norr. Hannarna hävdar revir kring en hålighet de har grävt ut under en sten och de vaktar den befruktade rommen tills den kläcks.

Bevarandemål

Det ska finnas stensimpa i området.

Negativ påverkan

- Förekomst av vandringshinder i vattendragen hindrar spridning uppströms.
- I korttidsreglerade vattendrag uppkommer stora och onaturliga flödesvariationer som leder till instabila bottenförhållanden.
- Rensning av vattendrag leder till att stora mängder lämpliga bottnar grävs bort samt ökad sedimenttransport och minskad habitatvariation.
- Avverkning och borttagande av skuggande träd och buskar längs mindre vattendrag leder till kraftiga temperatursvängningar med höga maximitemperaturer och ökad risk för igenväxning.
- Lokala populationer hotas på sikt av försämrade syreförhållanden i bottarna.
- Försämrad vattenkvalitet till följd av utsläpp av försurande, syretärande och gödande ämnen.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är gynnsamt. Stensimpa bedöms som livskraftig i både Sverige och Europa. Relativt rikligt med stensimpa konstaterades vid elfiske inom området såväl 2003 som 2013.

1355 - Utter, Lutra lutra

Artens förekomst är ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Optimala miljöer för utter är vatten som erbjuder riklig tillgång på lättillgänglig föda året runt och som har tillgång till landområden där uttern kan vila ostört, föda upp ungar etc. Uttern är vintertid beroende av strömmande vatten som ger möjlighet till näringsfångst om sjöarna blir islagda.

För ett livskraftigt bestånd av utter krävs stora områden med mer eller mindre sammanhängande vattensystem. I små vattensystem, som ligger isolerade, blir populationerna mycket sårbara eftersom utbytet av individer försvåras eller uteblir. Ungarna, vanligen 2-4, föds i gryt under senvåren och försommaren. Gryten är belägna i direkt anslutning till vatten. Den vanligaste parningstiden är under senvintern och dräktighetstiden är cirka två månader. Familjgruppen, dvs. hona med ungar, följs åt i knappt ett år och splittras i samband med brunsten på våren. Uttern kan, då den uppsöker nytt revir eller partner, förflytta sig långa sträckor. Förmodligen sker förflyttningar på flera tiotals mil, även på land utan anknytning till vatten.

Utterns föda består mestadels av fisk som t.ex. lake, simpor och karpfiskar, men även groddjur, kräftor, större insekter, fåglar och mindre däggdjur kan ingå i dieten. Födovalat varierar mellan olika områden och även med årstiden. I Syd- och Mellansverige finns idag uttern företrädesvis i eutrofa vatten med täta bestånd av bl.a. vitfisk. Det beror på att miljögiftsbelastningen av fettlösliga ämnen är lägre i eutrofa sjöar jämfört med oligotrofa sjöar.

De observationer som gjorts av utter i Järleån är under vinterperioden då vattnet är öppet på grund av den starka strömmen i Järleån. Det är oklart om uttern finns även under sommaren i Järleån. Troligen tillbringar de sommarhalvåret i Vikern /Norasjön.

Bevarandemål

Arten ska förekomma och födosöka under vinterperioden i vattendraget.

Negativ påverkan

- Höga halter av PCB har tidigare orsakat drastiska nedgångar av utterbeståndet i Sverige. Situationen på miljögiftsidan har dock förbättrats och under den senaste tioårsperioden har detta bl.a. medfört ett generellt sett ökande bestånd och en spridning in i tidigare uttertomma områden.
- Reglering av vattendrag, utbyggnad av vattenfall och strömsträckor.
- Årligen skördar biltrafiken ett relativt stort antal uttrar vilket inte är försumbart med tanke på att det svenska beståndet fortfarande är relativt litet. För utterpopulationen som helhet är sannolikt inte trafiken ett av de allvarligaste hoten men lokalt, framför allt i delar av södra Sverige, kan trafiken vara en begränsande faktor.
- Drunkning i fasta fiskeredskap. Här kan man ta lärdom av Danmark som har arbetat en hel del med att göra vissa fiskeredskap som dränker uttrar ”uttersäkra”.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gynnsamt. Någon systematisk inventering har dock inte gjorts av arten. Första rapporten om utter i Järleån kom 2004. Därefter har flera rapporter inkommit där man sett utter upphålla sig vid vattendraget i stort sett hela vinterperioden.

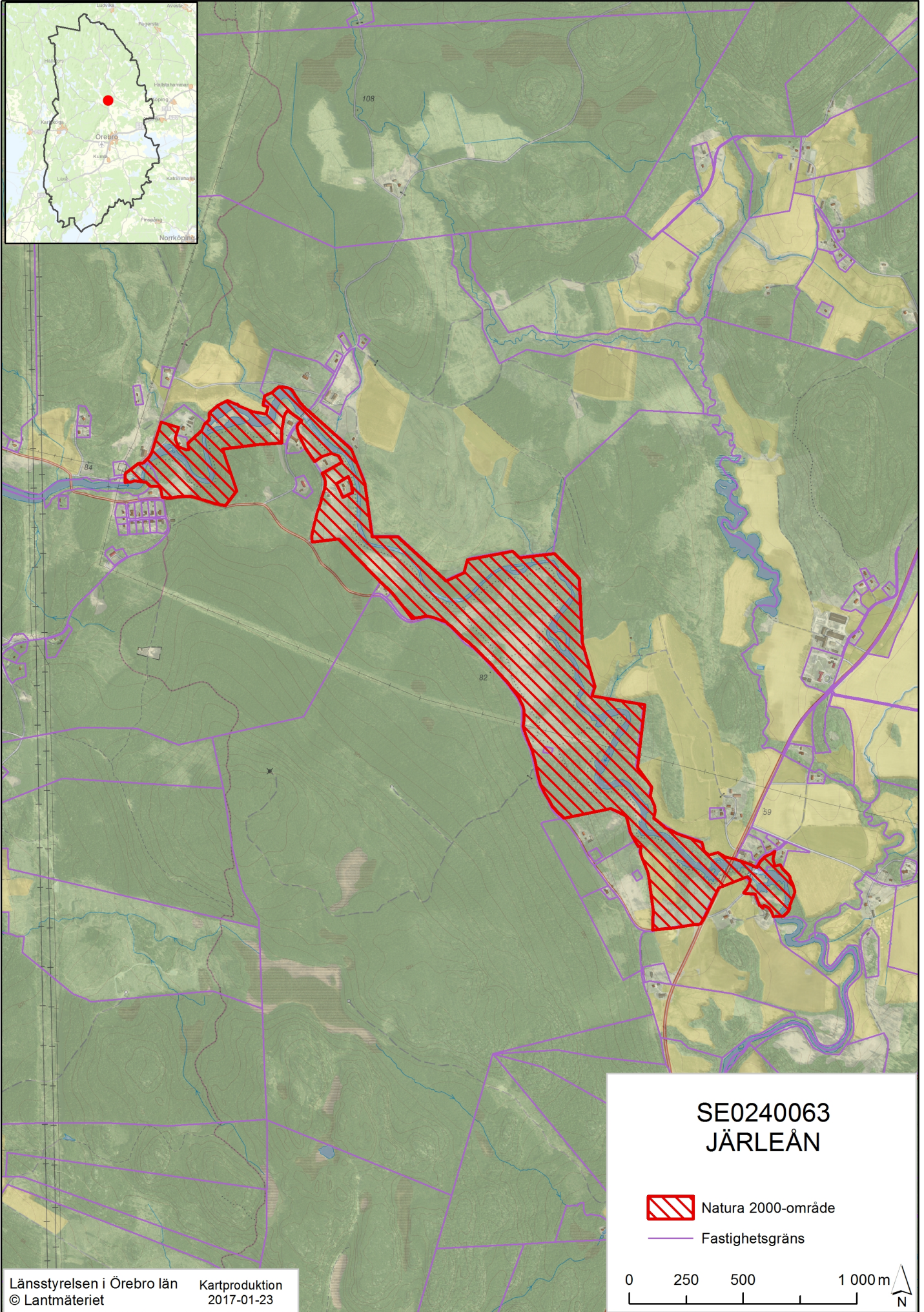
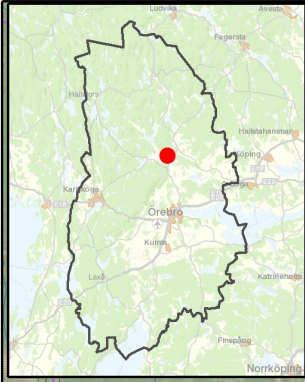
Dokumentation

- Artportalen, ArtDatabanken SLU (www.artportalen.se)
- Führ, P. O. 1972. Naturvårdsinventering av Järleområdet. Länsstyrelsen i Örebro län.
- Ekholm, E. 1975. Översiktlig naturinventering av Nora kommun. Länsstyrelsen i Örebro län.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 1984. Naturvårdsöversikt Örebro län.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 1981. Damminventering mm 1980 i Örebro län. Del 8 Allmän naturinventering av forssträckor. Lst i Örebro län, publ 1981:8.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 1981. Damminventering mm 1980 i Örebro län. Del 10 bottenfaunan i forssträckor. Lst i Örebro län, publ 1981:10.
- Fiskenämden i Örebro län. 1980. Damminventering mm 1980 i Örebro län. Inventering av fiskfaunan i forssträckor.
- Länsstyrelsen i Örebro län, 2004. Identifiering av skyddsvärda natur- och kulturmiljöer i anslutning till sjöar och vattendrag. Natur- och kulturvärdesinventering av Järleån.
- Länsstyrelsen i Örebro län. 2014. Uppföljning av gräsmarker i Örebro län. Område SE240063 Järleån. Opublicerat material.

Vattendomar

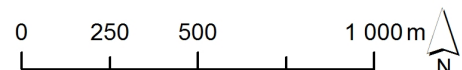
- Hammarby hyttedamm: DVA 57-1981, DVA 39-1992.
- Hammarby kraftverk: VA 28/80 1981-09-03
- Järle kvarn: hävd (reglering: AD 18/1944, 74/1954, 86/1960)
- Järle kvarndamm: hävd

Översiktskarta

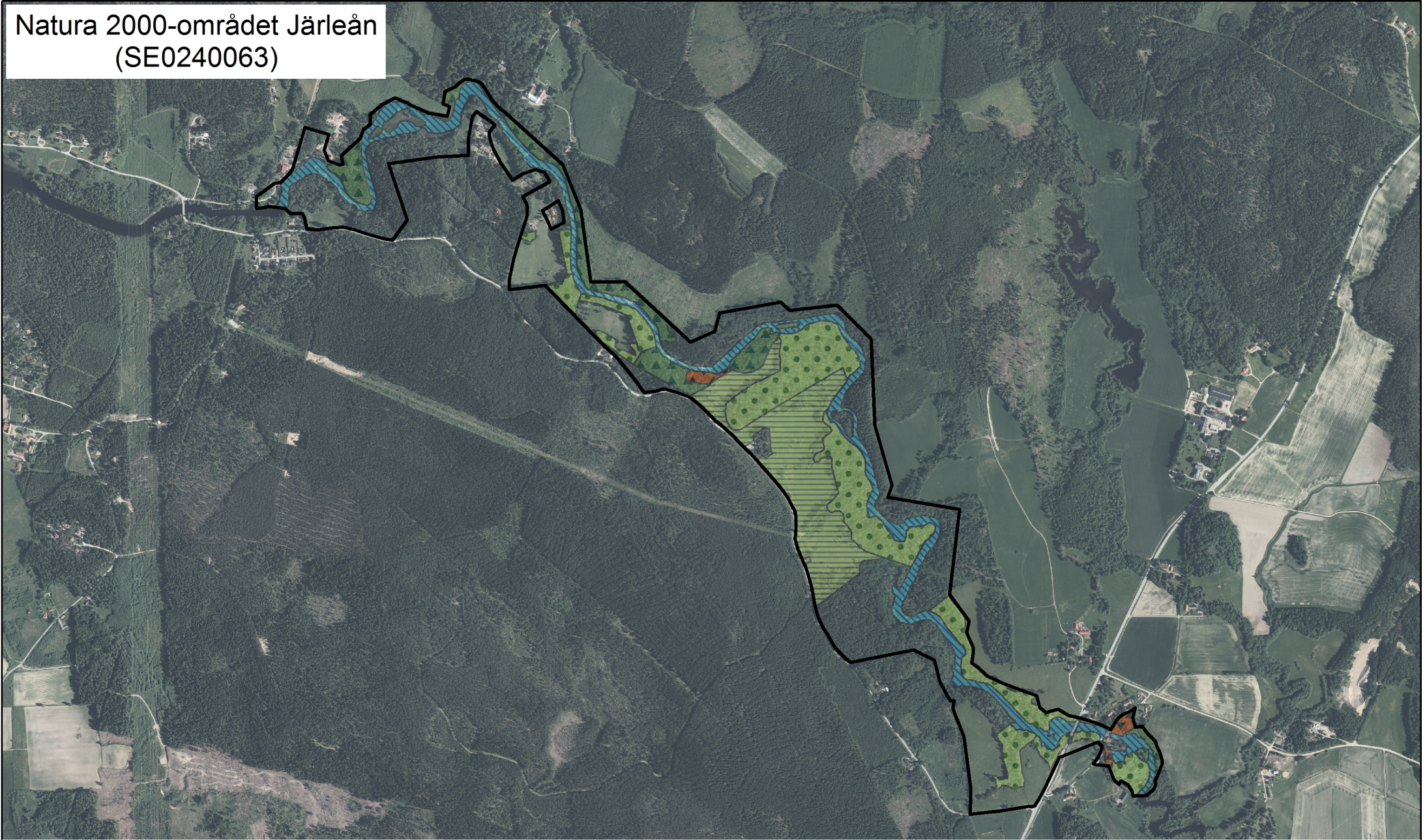

SE0240063
JÄRLEÅN

- Natura 2000-område
- Fastighetsgräns

Natura 2000-området Järleån
(SE0240063)

Naturtyp

	3260 - Mindre vattendrag		9070 - Trädklädd betesmark		Yttergräns
	6270 - Silikatgräsmarker		9180 - Ädellövskog i branter		
	9010 - Taiga				

0 200 400 800m

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro